

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Rapport

Tap og mislighold i banker

Per 31.03.2022

Innhold

1. HOVEDINNTRYKK	3
2. NORSKE BANKER	5
2.1 Brutto utlån.....	5
2.2 Tapsavsetninger	7
2.3 Misligholdte utlån.....	9
2.4 Tapsavsetninger på misligholdte utlån.....	11
2.5 Betalingslettelser	12
2.6 Resultatførte utlånstap	14
VEDLEGG	16

1. Hovedinntrykk

I løpet av det siste året har det vært en forbedring i flere indikatorer for kredittkvalitet i de norske bankene. Per 31. mars 2022 var andelen utlån med økt kredittrisiko (dvs. utlån i trinn 2 og 3 iht. IFRS 9, se boks nedenfor) marginalt lavere enn ett år tidligere. Tapsavsetningene sank ytterligere i første kvartal 2022, og har det siste året blitt redusert for utlån i alle tre IFRS 9-trinn. Andelen av utlånsvolumet som er misligholdt, var ved utgangen av mars 2022 tilbake på samme nivå som før pandemien. Nedgangen skyldes i hovedsak porteføljesalg i forbrukslånsbanker samt konstatering av tap og tilbakeføring av tapsavsetninger i gruppen store banker. Omfanget av betalingslettelser har samlet sett gått ned det siste året. De resultatførte utlånstapene utgjorde 0,05 prosent (annualisert) av utlånsvolumet i første kvartal 2022.

Det er betydelig usikkerhet om den videre økonomiske utviklingen, ikke minst som følge av krigen i Ukraina, økte geopolitiske spenninger og utsikter for lavere økonomisk vekst globalt. Selv om norsk næringsliv er preget av høyt aktivitetsnivå, kan tiltakende inflasjon og økte renter påføre økte kostnader for norske bedrifter og husholdninger. Dette kan resultere i redusert aktivitet og lavere etterspørsel etter bedriftenes leveranser, og samtidig øke risikoen for gjeldsbetjeningsproblemer både i næringslivet og i sårbare husholdninger. Den økte usikkerheten kan gjøre det utfordrende for bankene å vurdere kredittrisikoen i tiden fremover.

Definisjoner

Brutto utlån

Balanseførte utlån til kunder før tapsavsetninger, som inngår i regnskapslinjen "Utlån til og fordringer på kunder" i foretakenes balanseoppstilling. Utlån overført til deleide OMF-foretak er ikke inkludert siden bankene ikke rapporterer tap og mislighold på disse.

Utlån med økt kredittrisiko

Brutto utlån til kunder klassifisert i trinn 2 og 3 etter IFRS 9. Utlån med vesentlig økt kredittrisiko skal plasseres i trinn 2, mens trinn 3 skal benyttes når kredittrisikoen har økt så mye at lånet anses kredittforringet.¹

Tapsavsetninger

Tapsavsetninger på utlån til kunder, som inngår i og reduserer regnskapslinjen "Utlån til og fordringer på kunder" i foretakenes balanseoppstilling. Rapporten analyserer tapsavsetninger på utlån i respektive IFRS 9-trinn både nominelt og som andel av utlånsvolumet i hvert trinn.

Misligholdte utlån

Ifølge artikkel 178 i kapitalkravsregelverket (CRR) skal et utlån regnes som misligholdt dersom et betalingskrav har forfalt med mer enn 90 dager og beløpet ikke er uvesentlig ("betalingsmislighold"), eller dersom det er lite sannsynlig at motparten vil være i stand til å innfri forpliktelsene sine ("andre misligholdte utlån")². Forordningen er gjort gjeldende i Norge gjennom § 2 i forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV (CRR/CRD IV-forskriften). Den europeiske banktilsynsmyndigheten (EBA) har publisert retningslinjer (GL-2016-07) for hvordan bankene skal identifisere mislighold, som norske banker og kredittforetak er forventet å etterleve. I rundskriv 4/2020 *Identifisering av misleghaldne engasjement* viser Finanstilsynet til EBAs retningslinjer.

Resultatførte utlånstap

De resultatførte utlånstapene består av konstaterte tap fratrasket inngang på tidligere konstaterte tap og endring i tapsavsetninger fra forrige periode. Rapporten analyserer resultatførte tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier som andel av brutto utlån til kunder. Tap på rentebærende verdipapirer er ikke inkludert i indikatoren. Rapporten baserer seg hovedsakelig på tall fra ORBOF³, der resultatførte tap ikke rapporteres sektorfordelt.

¹ Se vedlegg 1 for nærmere beskrivelse av klassifisering av utlån etter IFRS 9.

² Jf. kriteriene angitt av CRR art 178(3). Kriteriene er ytterligere presisert i EBAs Guideline on the application of the definition of default under Article 178 of Regulation (EU) No 575/2013 ([EBA/GL/2016/07](#)).

³ Se vedlegg 2 for nærmere beskrivelse av datagrunnlaget.

2. Norske banker

2.1 Brutto utlån

Økt utlånsvekst, særlig i bedriftsmarkedet

- Bankenes⁴ utlån til personmarkedet⁵ var 4,6 prosent høyere ved utgangen av første kvartal 2022 sammenliknet med ett år før, se tabell 2.1. Utlånsveksten er redusert for gruppen⁶ av store banker, mye grunnet at Sparebank 1 Helgeland kjøpte Sparebank 1 Nord-Norges virksomhet på Helgeland i fjerde kvartal 2021. Utlånsveksten har det siste året økt i gruppene av mellomstore og mindre banker, til tross for en nedgang i forbrukslån.
- Veksten i bankenes utlån til bedriftskunder sank betydelig etter pandemiutbruddet, men har tatt seg markert opp det siste året, se tabell 2.2. Tolv månedersveksten i bedriftsmarkedet var betydelig høyere per 31. mars 2022 enn ett år tidligere for gruppene av store og mindre banker, men ble i samme periode noe redusert for gruppen av mellomstore banker.

Tabell 2.1 Utlånsvolum og utlånsvekst. Personmarkedet

		31.03.2021	30.06.2021	30.09.2021	31.12.2021	31.03.2022
Store banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	1402	1435	1453	1457	1454
	Kvartalsvekst (prosent)	0,7	2,3	1,2	0,3	-0,2
	Tolv månedersvekst (prosent)	5,0	6,1	5,4	4,6	3,7
Mellomstore banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	729	745	753	761	770
	Kvartalsvekst (prosent)	0,3	2,2	1,1	1,0	1,2
	Tolv månedersvekst (prosent)	2,8	4,7	4,5	4,7	5,6
Mindre banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	161	166	168	173	174
	Kvartalsvekst (prosent)	0,8	3,1	1,2	2,7	1,0
	Tolv månedersvekst (prosent)	3,7	7,0	6,3	8,0	8,2
Alle banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	2292	2346	2374	2390	2398
	Kvartalsvekst (prosent)	0,5	2,4	1,2	0,7	0,3
	Tolv månedersvekst (prosent)	4,2	5,7	5,2	4,8	4,6

Kilde: Finanstilsynet

Tabell 2.2 Utlånsvolum og utlånsvekst. Bedriftsmarkedet

		31.03.2021	30.06.2021	30.09.2021	31.12.2021	31.03.2022
Store banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	937	947	948	968	987
	Kvartalsvekst (prosent)	-0,5	1,1	0,0	2,2	2,0
	Tolv månedersvekst (prosent)	-1,9	0,1	-0,2	2,8	5,3
Mellomstore banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	245	249	250	254	258
	Kvartalsvekst (prosent)	1,3	1,8	0,3	1,8	1,6
	Tolv månedersvekst (prosent)	7,4	7,6	6,4	5,3	5,6
Mindre banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	55	56	58	59	61
	Kvartalsvekst (prosent)	1,0	3,1	2,1	3,4	2,3
	Tolv månedersvekst (prosent)	1,7	3,8	6,4	9,9	11,3
Alle banker	Utlånsvolum (mrd. kroner)	1236	1253	1255	1282	1306
	Kvartalsvekst (prosent)	-0,1	1,3	0,2	2,2	1,9
	Tolv månedersvekst (prosent)	0,0	1,7	1,3	3,6	5,7

Kilde: Finanstilsynet

⁴ Inkludert heleide kreditt- og finansieringsforetak, se vedlegg 2 for nærmere detaljer.

⁵ Tall for personmarkedet og bedriftsmarkedet i denne rapporten inkluderer utlån i utlandet, se vedlegg 3 for nærmere detaljer.

⁶ Store banker: DNB Bank og de 6 store regionsparebankene (Sparebank 1 Nord-Norge, Sparebank 1 SMN, Sparebank 1 SR-Bank, Sparebank 1 Østlandet, Sparebanken Sør og Sparebanken Vest), Mellomstore: Øvrige norske banker med en forvaltningskapital større enn 10 mrd. kroner, Mindre: Norske banker med forvaltningskapital mindre enn 10 mrd. kroner.

Informasjon om rapportert utlånsvolum fordelt på IFRS 9-trinn

Fra og med første kvartal 2021 ble det innført ny kvartalsvis rapportering av brutto utlån fordelt på de tre IFRS 9-trinnene. Rapporteringen er obligatorisk for banker, kredittforetak og finansieringsforetak.

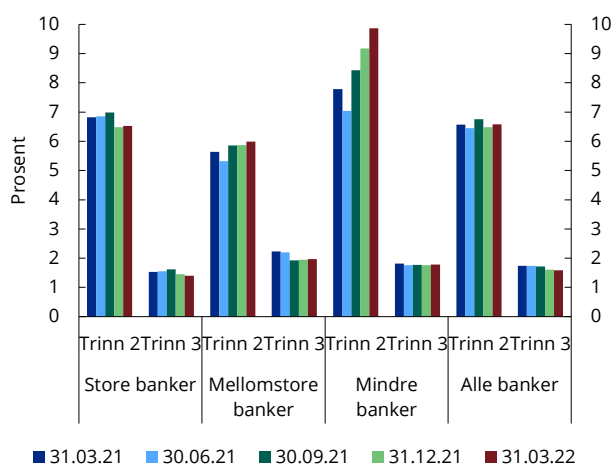
Det har blitt avdekket enkelte feil i de opprinnelig innsendte tallene fra første kvartal 2021 til første kvartal 2022, og rapporteringene har blitt korrigert. Det kan imidlertid ikke utelukkes at innrapporterte tall fra enkelte foretak inneholder ytterligere feil som følge av at dette fremdeles er en relativt ny rapportering. Det tas derfor forbehold om at tallene for første kvartal i fjor til i år kan bli endret.

Finanstilsynet sendte i april 2022 et likelydende brev til alle banker, kredittforetak og finansieringsforetak, der rapportørene ble bedt om å foreta en kvalitetskontroll av datagrunnlaget for utlån fordelt på IFRS 9-trinn.

Marginal nedgang i utlån med økt kredittrisiko

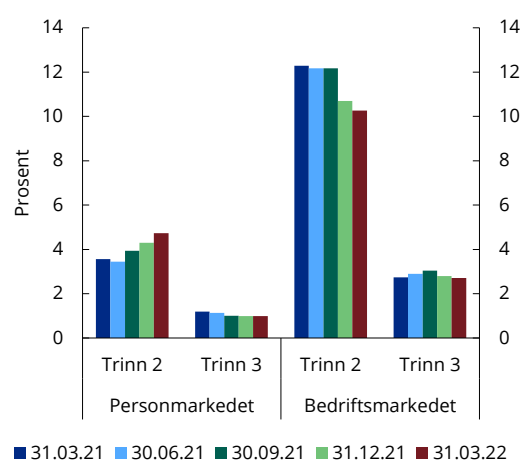
- Andelen utlån med økt kredittrisiko (dvs. utlån i trinn 2 og 3) var 8,2 prosent for bankene samlet ved utgangen av første kvartal 2022, marginalt lavere enn ett år før.
- Andelen utlån i trinn 2, dvs. utlån med vesentlig økt kredittrisiko hvor det ikke har vært en tapshendelse, var ved utgangen av mars 2022 uendret fra samme tidspunkt året før, se figur 2.1. Som følge av tilpasninger i risikoklassifiseringsmodellen som benyttes for personkunder i mange av de mindre bankene, har andelen utlån i trinn 2 økt markert for disse bankene fra andre halvår 2021.
- Andelen utlån i trinn 3, dvs. kredittforringede utlån, har det siste året blitt redusert i samtlige bankgrupper. I gruppen av store banker skyldes nedgangen blant annet konstatering av tap. I gruppen av mellomstore banker har salg av misligholdte utlånsporteføljer bidratt til en lavere andel utlån i trinn 3.
- Andelen utlån med økt kredittrisiko i personmarkedet har det siste året økt noe for bankene samlet, se figur 2.2. I bedriftsmarkedet har andelen gått ned i samme periode.

Figur 2.1 Andel utlån med økt kredittrisiko.
Fordelt på bankgrupper

Kilde: Finanstilsynet

Figur 2.2 Andel utlån med økt kredittrisiko.
Fordelt på kundegrupper

Kilde: Finanstilsynet

2.2 Tapsavsetninger

Det er utfordrende å anslå forventede tap på utlån, særlig i situasjoner med stor usikkerhet om fremtidig utvikling. Bankenes anslag skal være forventningsrette og bygge på scenarioer som reflekterer beste anslag på den framtidige makroøkonomiske utviklingen basert på eksternt tilgjengelig informasjon. Kraftige myndighetstiltak har bidratt til å begrense de negative utslagene av pandemien for personkunder og bedrifter. Det er imidlertid betydelig usikkerhet om den videre økonomiske utviklingen, blant annet som følge av økt inflasjonspress og krigen i Ukraina. Norske banker har i likhet med de fleste andre europeiske banker svært begrensede direkte eksponeringer mot russiske og ukrainske motparter. De vil likevel påvirkes av den pågående krigen som følge av økt volatilitet i finansmarkedene, utslag i eksponerte næringer og risiko for lavere vekst og økt inflasjon. Den økte usikkerheten vil gjøre det utfordrende for bankene å vurdere kredittrisikoen i tiden fremover.

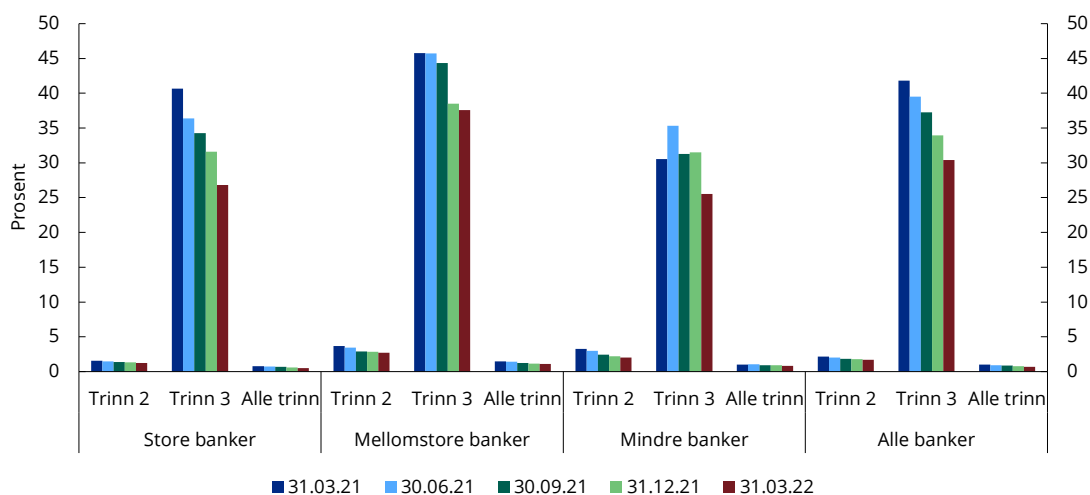
Ytterligere nedgang i bankenes samlede tapsavsetninger

- De samlede tapsavsetningene i norske banker sank ytterligere i første kvartal 2022, og var ved utgangen av kvartalet 24,4 prosent lavere enn ett år tidligere. Nedgangen skyldes i stor grad tilbakeføringer av tidligere tapsavsetninger og konstatering av tap i gruppen av store banker, men også de to øvrige bankgruppene har redusert tapsavsetningene det siste året.
- Bankenes samlede tapsavsetninger som andel av utlånsvolumet (avsetningsgrad) var 0,7 prosent ved utgangen av første kvartal 2022, som er 0,3 prosentpoeng lavere enn på samme tid året før.

Reduksjon i tapsavsetningene i samtlige IFRS 9-trinn siste år

- I trinn 3 var bankenes samlede tapsavsetninger 28,7 prosent lavere ved utgangen av første kvartal 2022 enn ett år tidligere, hovedsakelig grunnet en nedgang i gruppen av store banker. Porteføljesalg i gruppen av mellomstore banker bidro også til den samlede nedgangen i trinn 3-avsetninger det siste året. Avsetningsgraden i trinn 3 har gått markert ned i samtlige bankgrupper det siste året, se figur 2.3.
- Bankenes tapsavsetninger i trinn 2 var 16,1 prosent lavere per 31. mars 2022 enn ett år før, og samtlige bankgrupper har redusert trinn 2-avsetningene i denne perioden. Avsetningsgraden i trinn 2 har gått gradvis ned det siste året.
- I trinn 1 har bankenes tapsavsetninger blitt redusert med 8,3 prosent siste år. Tapsavsetningene i både trinn 1 og 2 er betydelig lavere enn i trinn 3, og de prosentvise endringene fra en periode til en annen kan derfor svinge mer. Trinn 1 består av utlån hvor kredittrisikoen ikke anses økt, og har svært lav avsetningsgrad.

Figur 2.3 Avsetningsgrad for utlån i IFRS 9-trinn⁷. Fordelt på bankgrupper

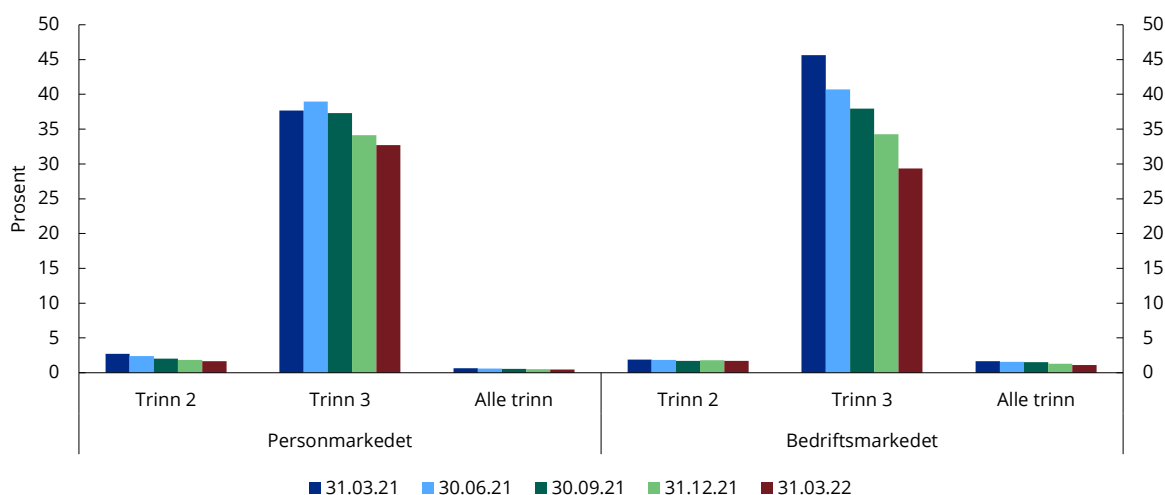

Kilde: Finanstilsynet

Redusert avsetningsgrad både i personmarkedet og bedriftsmarkedet

- Bankenes samlede tapsavsetninger på utlån til personmarkedet var 17,9 prosent lavere ved utgangen av mars 2022 enn ett år tidligere. Mesteparten av reduksjonen skyldes lavere tapsavsetninger i trinn 3 i gruppen av mellomstore banker, tilknyttet salg av misligholdte utlånsporteføljer i andre halvår 2021.
- For utlån til bedrifter ble bankenes tapsavsetninger redusert med 28,0 prosent siste år, primært grunnet tilbakeføringer og konstatering av tap i gruppen av store banker.
- Bankene har redusert avsetningsgraden både for utlån til personkunder og bedriftskunder siste år, se figur 2.4. Avsetningsgraden ble særlig redusert for bedriftsutlån i trinn 3.

Figur 2.4 Avsetningsgrad for utlån i IFRS 9-trinn. Fordelt på kunde grupper

Kilde: Finanstilsynet

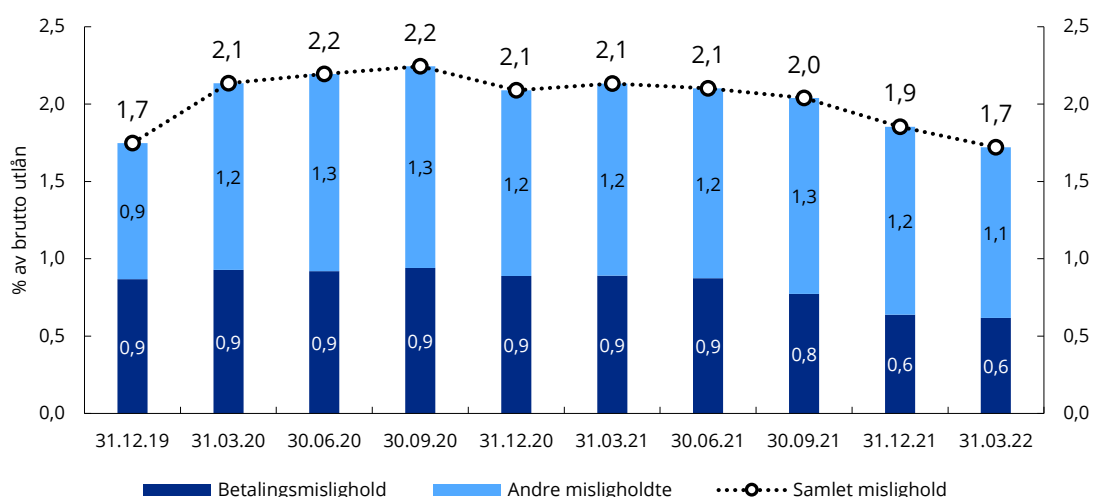
⁷ Kun utlån som vurderes i IFRS 9-trinn er inkludert i figuren. Avsetningsgraden i trinn 1 er svært lav i samtlige bankgrupper, og vises derfor ikke. Videre betyr avsetningsgrad for "Alle trinn" at tapsavsetninger i IFRS 9-trinn 1 til 3 ses i forhold til summen av utlånsvolumet i alle tre trinn. Ovennevnte gjelder også for figur 2.4.

2.3 Misligholdte utlån

Misligholdsandelen tilbake på samme nivå som før pandemien

- Volumet av misligholdte utlån gikk ytterligere ned i første kvartal 2022, og ved utgangen av kvartalet var volumet av misligholdte utlån 15,6 prosent lavere enn ett år før. Utviklingen skyldes hovedsakelig en markert nedgang i volumet av betalingsmislighold (krav forfalt med mer enn 90 dager) i et fåtall banker. For bankene samlet ble betalingsmisligholdet redusert med 27,2 prosent i løpet av det siste året.
- Volumet av andre misligholdte utlån (lån hvor det er lite sannsynlig at låntaker vil være i stand til å innfri sine forpliktelser) ble noe redusert for bankene samlet siste år. Utviklingen skyldes hovedsakelig en markert reduksjon i volumet av andre misligholdte lån i gruppen av store banker i første kvartal 2022.
- Misligholdsandelen (misligholdte utlån i prosent av brutto utlån) har sunket for bankene samlet det siste året, til 1,7 prosent ved utgangen av mars 2022, se figur 2.5. Utviklingen kan indikere en svak forbedring av kredittkvaliteten i bankenes utlånsporteføljer i denne perioden. Ved utgangen av første kvartal 2022 var misligholdsandelen tilbake på samme nivå som før pandemien.
- Per 31. mars 2022 utgjorde andre misligholdte utlån 64 prosent av samlet misligholdt volum, som er en økning på 6 prosentpoeng sammenlignet med ett år før.

Figur 2.5 Misligholdte utlån, fordelt på betalingsmislighold og andre misligholdte

Kilde: Finanstilsynet

Lavere misligholdsandel både i personmarkedet og bedriftsmarkedet

- Volumet av misligholdte utlån⁸ til bankenes personkunder ble redusert med 21,6 prosent fra utgangen av mars 2021 til utgangen av mars 2022, hovedsakelig grunnet porteføljesalg i forbrukslånsbanker i andre halvår 2021.
- Misligholdsandelen i personmarkedet har sunket noe det siste året, se tabell 2.3.
- I bedriftsmarkedet har det misligholdte utlånsvolumet variert noe det siste året, og var 10,8 prosent lavere ved utgangen av første kvartal 2022 enn ett år tidligere. Store deler av reduksjonen skyldes en nedgang i andre misligholdte utlån i gruppen av store banker i første kvartal 2022.

⁸ Betalingsmislighold og andre misligholdte utlån.

- Etter en nedgang de siste to kvartalene var misligholdsandelen i bedriftsmarkedet noe lavere ved utgangen av mars 2022 enn ett år tidligere.

Tabell 2.3 Misligholdsandel⁹, fordelt på kunde- og bankgrupper

	31.03.2021	30.06.2021	30.09.2021	31.12.2021	31.03.2022
Personmarkedet					
Store banker	0,46	0,39	0,40	0,36	0,36
Mellomstore banker	2,83	2,79	2,37	2,07	2,03
Mindre banker	1,72	1,57	1,37	1,36	1,39
Alle banker	1,30	1,24	1,10	0,98	0,97
Bedriftsmarkedet					
Store banker	4,11	4,23	4,33	3,88	3,36
Mellomstore banker	2,47	2,37	2,37	2,43	2,46
Mindre banker	3,20	3,05	3,06	3,11	2,90
Alle banker	3,75	3,81	3,88	3,56	3,16

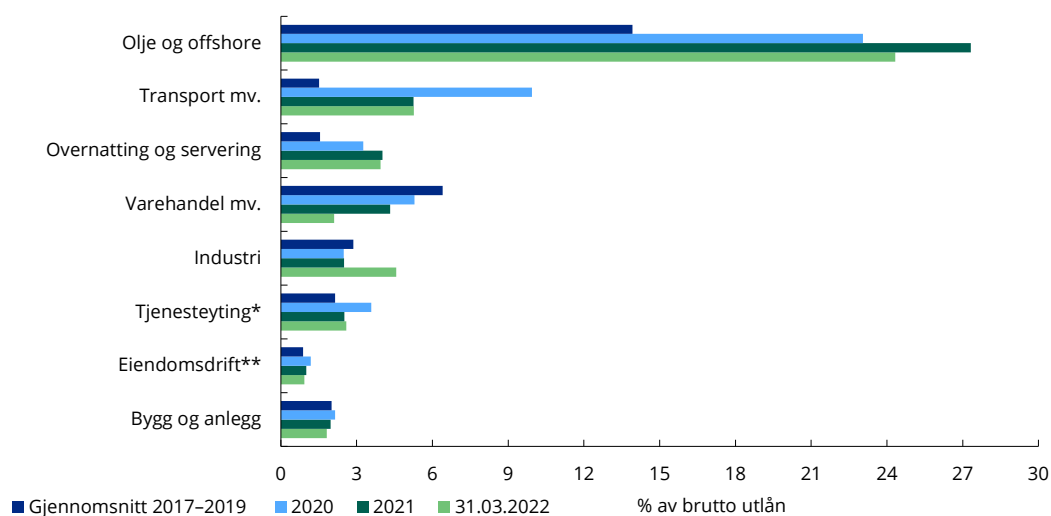
Kilde: Finanstilsynet

Høye energipriser kan ha påvirket misligholdsandelen i enkelte næringer

- I overkant av 24 prosent av bankenes utlån til olje- og offshorerelaterte næringer var misligholdt ved utgangen av første kvartal 2022, se figur 2.6. Misligholdsandelen i disse næringene har gått noe ned sammenliknet med utgangen av 2021, men var fremdeles høyere enn ved utgangen av 2020. Nedgangen så langt i 2022 kan ha sammenheng med at krigen i Ukraina har bidratt til en ytterligere økning i olje- og gasspriser, noe som kan ha positiv innvirkning på disse næringene.
- Næringen overnatting og servering ble hardt rammet av covid-19-relaterte smitteverntiltak. Andelen av bankenes utlån til denne næringen som var misligholdt økte under pandemien, men sank marginalt i første kvartal 2022.
- Utlån til varehandel viste tegn til ytterligere forbedring av kredittkvaliteten i første kvartal 2022, da misligholdsandelen gikk markert ned sammenliknet med årsskiftet.
- Misligholdsandelen økte for bankenes utlån til industrinæringen i første kvartal, som kan være relatert til de høye prisene på energi og andre innsatsfaktorer.

⁹ Samlet for betalingsmislighold og andre misligholdte utlån

Figur 2.6 Misligholdte utlån i enkelt næringer

Kilde: Finanstilsynet

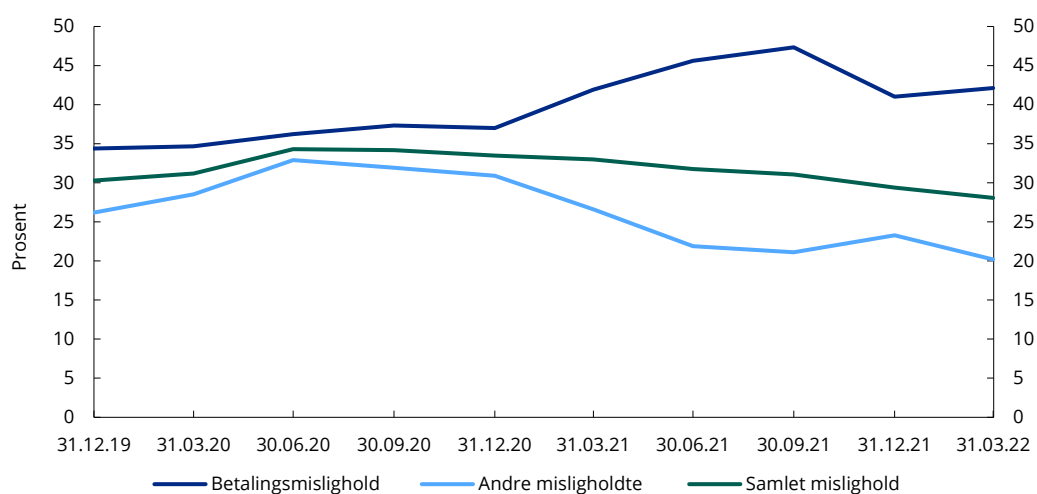
*Faglig, finansiell og forretningsmessig tjenesteyting. ** Omsetning og drift av fast eiendom

2.4 Tapsavsetninger på misligholdte utlån

Bankene forventer lavere tap på misligholdte utlån

- Det siste året frem til utgangen av mars 2022 gikk bankenes tapsavsetninger på misligholdte utlån ned med 27,2 prosent. Nedgangen har sammenheng med det reduserte volumet av misligholdte utlån.
- Avsetningsgraden på betalingsmislighold ble markert redusert i fjerde kvartal 2021 etter konstatering av tap i gruppen av store banker og porteføljesalg i forbrukslånsbanker, før den økte svakt i første kvartal 2022, se figur 2.7. Per 31. mars 2022 forventet bankene like høye tap på utlån som er forfalt med mer enn 90 dager (betalingsmislighold) som ett år tidligere. Avsetningsgraden på andre misligholdte utlån er redusert siste år, hovedsakelig grunnet reduserte tapsavsetninger i gruppen av store banker, og særlig i første kvartal 2022. Avsetningsgraden på samlet misligholdt utlånsvolum har sunket svakt det siste året.

Figur 2.7 Avsetningsgrad på misligholdte utlån

Kilde: Finanstilsynet

Stabil avsetningsgrad for misligholdte utlån til personmarkedet, nedgang for bedriftsmarkedet

- Avsetningsgraden for bankenes misligholdte utlån til personkunder avtok til 32,4 prosent ved utgangen av første kvartal i år, se tabell 2.4. Avsetningsgraden er vesentlig høyere i gruppen av mellomstore banker enn i gruppene av mindre og store banker. Dette kommer av at de fleste forbrukslånsbankene ligger i denne gruppen, og disse bankene forventer større tap på sine misligholdte utlånsporteføljer enn tradisjonelle banker.
- Samlet sett har bankene redusert avsetningsgraden for sine misligholdte utlån til bedriftskunder i løpet av det siste året. Nivået var ved utgangen av mars 2022 lavere enn før pandemiutbruddet.

Tabell 2.4 Avsetningsgrad på misligholdte utlån¹⁰, fordelt på kunde- og bankgrupper

	31.03.2021	30.06.2021	30.09.2021	31.12.2021	31.03.2022
Personmarkedet					
Store banker	11,1	10,4	9,2	11,1	9,0
Mellomstore banker	40,6	40,5	41,3	41,1	40,8
Mindre banker	25,3	24,9	27,5	26,6	28,8
Alle banker	32,8	33,2	32,9	32,9	32,4
Bedriftsmarkedet					
Store banker	35,3	32,8	31,9	29,1	27,0
Mellomstore banker	22,8	22,5	23,2	21,4	20,9
Mindre banker	27,0	27,2	25,2	25,2	24,4
Alle banker	33,4	31,3	30,6	27,9	26,0

Kilde: Finanstilsynet

2.5 Betalingslettelser

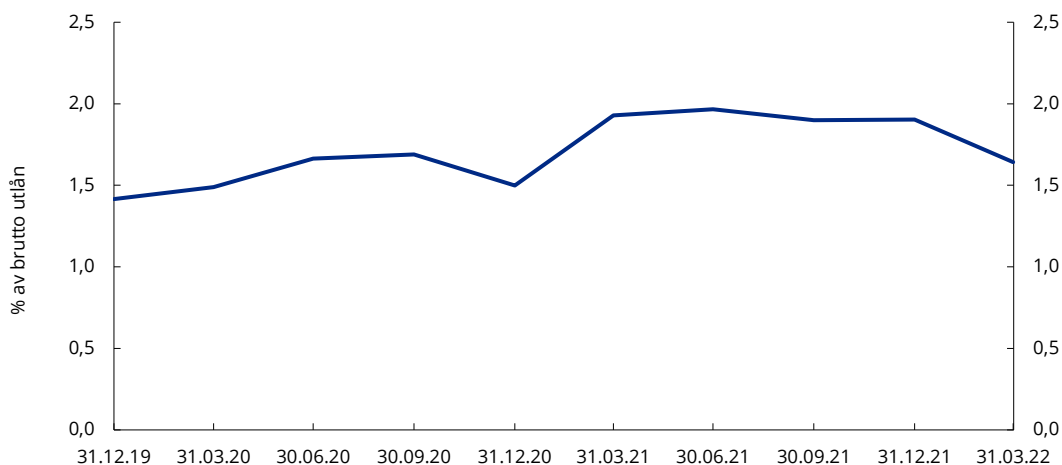
Omfanget av betalingslettelser har gått ned siste år

- Andelen utlån merket med betalingslettelser¹¹ (forbearance) har blitt redusert det siste året, og særlig i første kvartal 2022, se figur 2.8. Nedgangen i første kvartal var hovedsakelig relatert til gruppen av store banker.
- Bankene innvilget omfattende rente- og avdragsutsettelse til lånekunder etter utbruddet av koronapandemien, men majoriteten av utsettelsene som ble gitt i forbindelse med covid-19 har ikke blitt merket som betalingslettelser, jf. boks nedenfor. Økningen i reelle lettelse var derfor høyere enn det som vises i figuren under, der kun utlån *merket* med lettelse vises. Etter hvert som pandemi-relaterte lettelse utløper, er det rimelig å anta at volumet av reelle lettelse vil fortsette å synke i tiden fremover.

¹⁰ Samlet for betalingsmislighold og andre misligholdte utlån

¹¹ Utlån med betalingslettelse (med og uten tapsavsetninger) i prosent av brutto utlån

Figur 2.8 Utlån med betalingslettelser (forbearance)

Kilde: Finanstilsynet

Identifisering av mislighold og lettelser i lys av covid-19

I en rekke land ble det i tilknytning til covid-19 innført generelle ordninger for avdragsfrihet i form av såkalte moratorier. I Norge ble det ikke innført slike moratorier, men bankene innvilget omfattende rente- og avdragsutsettelse til lånekunder. Hovedregelen er at endringer i avbetalingsplanen for å avhjelpe finansielle problemer hos skyldneren skal anses som betalingslettelser. I mars 2020 uttalte EBA¹² at endringer av betalingsplanen, inkludert utsettelse av renter og avdrag, for kredittverdige kunder som er rammet av en kortvarig likviditetsmangel som følge av koronapandemien, ikke nødvendigvis må føre til klassifisering som mislighold eller lettelser (forbearance). Finanstilsynets kartlegging av utlånsporteføljen til et utvalg av de større bankene kan tyde på at de fleste rente- og avdragsutsettelse gitt i forbindelse med covid-19, ikke er registrert som betalingslettelse, slik at den faktiske økningen i engasjementer med betalingslettelser kan ha vært større enn figur 2.8 antyder.

Stabilt omfang av utlån med betalingslettelser i personmarkedet, nedgang i bedriftsmarkedet

- Andelen utlån merket med betalingslettelser i personmarkedet holdt seg relativt lav gjennom pandemien. Det siste året frem til utgangen av mars 2022 har nivået ligget stabilt i nærheten av 0,5 prosent av utlånsvolumet, se tabell 2.5.
- Etter to kvartaler med svak nedgang i andelen utlån med betalingslettelser i bedriftsmarkedet, gikk andelen betydelig ned i første kvartal 2022, hovedsakelig grunnet at volumet av bedriftsutlån med betalingslettelser gikk betydelig ned i gruppen av store banker. Gruppene av mellomstore og mindre banker hadde også en lavere andel utlån med betalingslettelser i bedriftsmarkedet ved utgangen av mars 2022 enn ett år tidligere. Samlet for alle bankene var 3,8 prosent av utlån til bedrifter registrert med betalingslettelser ved utgangen av første kvartal 2022, ned 1,0 prosentpoeng siste år.

¹² <https://eba.europa.eu/eba-provides-clarity-banks-consumers-application-prudential-framework-light-covid-19-measures>

Tabell 2.5 Andel utlån med betalingslettelser, fordelt på kunde- og bankgrupper

	31.03.2021	30.06.2021	30.09.2021	31.12.2021	31.03.2022
Personmarkedet					
Store banker	0,17	0,23	0,23	0,35	0,36
Mellomstore banker	0,94	0,86	0,81	0,73	0,75
Mindre banker	0,82	0,80	0,73	0,78	0,81
Alle banker	0,46	0,47	0,45	0,50	0,52
Bedriftsmarkedet					
Store banker	5,65	5,87	5,66	5,46	4,41
Mellomstore banker	1,95	1,80	1,81	1,90	1,74
Mindre banker	2,89	2,81	2,80	2,76	2,63
Alle banker	4,79	4,92	4,76	4,63	3,80

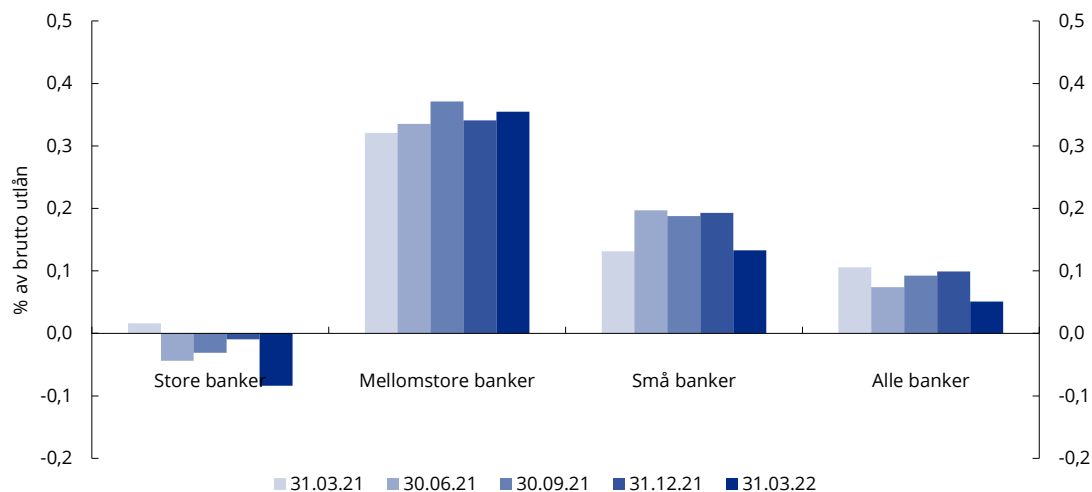
Kilde: Finanstilsynet

2.6 Resultatførte utlånstap

Samlet nedgang i resultatførte tap, drevet av tilbakeføringer i gruppen av store banker

- Norske bankers samlede resultatførte utlånstap (annualisert) utgjorde 0,05 prosent av den gjennomsnittlige utlånsmassen i første kvartal 2022, som er lavere enn på samme tid i fjor, se figur 2.9. Det er tilbakeføringer av tapsavsetninger, særlig i gruppen av store banker, som forklarer mesteparten av nedgangen.

Figur 2.9 Resultatførte tap (akkumulert og annualisert) på utlån, garantier og ubenyttet kredittramme

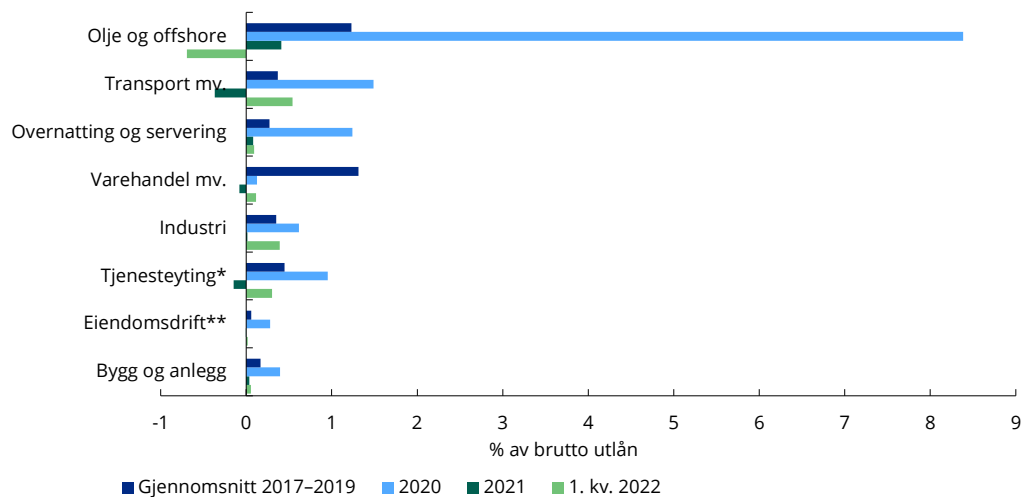
Kilde: Finanstilsynet

Økte tap i flere næringer, men fra lave nivåer

- I 2021 ble utlånstapene markert redusert i flere av næringene som ble hardest rammet av pandemien, slik som overnattings- og serveringsvirksomhet og transport, samt olje- og offshorevirksomhet. I første kvartal 2022 økte imidlertid tapene (annualisert) i flere næringer, men fra lave nivåer. Samlet hadde bankene netto tilbakeføringer i olje- og offshorerelaterte næringer i første kvartal.

- Utlån til næringen eiendomsdrift sto for 42 prosent av bankenes samlede utlån til bedrifter per 31. mars 2022. Bankenes tap på disse utlånene har vært svært lave de siste årene, og utgjorde kun 0,02 prosent av utlånsvolumet i første kvartal 2022.

Figur 2.10 Tap på utlån til enkelt næringer

Kilde: Finanstilsynet

*Faglig, finansiell og forretningsmessig tjenesteyting. ** Omsetning og drift av fast eiendom

Vedlegg

Vedlegg 1: IFRS 9

En av erfaringene etter den internasjonale finanskrisen var at bankene regnskapsførte for lave tap og at dette ble gjort for sent. Det har i etterkant vært enighet om at bankenes tapsavsetninger bør baseres på *forventet tap* for å synliggjøre kvaliteten på bankenes utlånsportefølje. IFRS 9 erstattet 1. januar 2018 IAS 39 som regnskapsstandard for finansielle instrumenter.¹³ Standarden angir rammer for bankenes tapsføring og krever at bankene regnskapsfører forventet tap basert på best tilgjengelige informasjon på rapporteringstidspunktet om historiske, nåværende og fremtidige forhold. Prognoser skal i utgangspunktet baseres på eksternt tilgjengelig informasjon, for eksempel makroøkonomiske prognoser fra Norges Bank, Statistisk sentralbyrå eller andre anerkjente institusjoner. Dersom banken mener at disse prognosene ikke er relevante og velger å legge til grunn egne makroprognoser i framskrivningene, må dette begrunnes og dokumenteres.

Beregningen av forventet tap skal være et resultat av estimerte tap i flere scenarioer, som vektes etter sannsynligheten for at de ulike scenarioene vil inntreffe. I oppgangstider, normale økonomiske tider og moderate nedgangskonjunkturer er utlånstapene som oftest svært lave eller lave, mens tapene kan bli svært høye i en alvorlig nedgangskonjunktur. Det er viktig at bankene i beregningen av forventet tap tar høyde for at det kan være betydelig ikke-linearitet i tapene i et nedgangsscenario sammenliknet med basisscenarioet.

I beregningen av forventet tap etter IFRS 9, skal lånene plasseres i ett av tre trinn. Trinn 1 inneholder lån hvor kredittrisikoen ikke anses økt, og tapsavsetningen beregnes som forventet kreditttap over de neste 12 månedene. Lån som har en vesentlig økt kredittrisiko siden førstegangsinnregning, skal klassifiseres i trinn 2. Når kredittrisikoen har økt så mye at lånet anses kredittforringet, skal lånet klassifiseres i trinn 3. Et lån regnes som kredittforringet når en eller flere hendelser som har negativ effekt på estimerte fremtidige kontantstrømmer, har inntruffet. Etter Finanstilsynets vurdering er det rimelig å legge til grunn at kredittforringede lån er det samme som misligholdte lån, jf. Finanstilsynets brev til bankene om forventet kreditttap i årsregnskapene for 2020¹⁴. Lån hvor det er innvilget betalingslettelser for å avhjelpe finansielle problemer hos kunden, vil etter IFRS 9 klassifiseres i enten trinn 2 eller trinn 3. I trinn 2 og 3 beregnes tapsavsetningen som forventet kreditttap over eiendelens forventede levetid.

Vedlegg 2: Datagrunnlag

Rapporten er hovedsakelig basert på innrapporterte størrelser fra Offentlig regnskapsrapportering for banker og finansieringsforetak (ORBOF). Foretakene rapporterer til ORBOF på ikke-konsolidert nivå. Heleide kreditt- og finansieringsforetak er inkludert i tallene for banker i kapittel 2 i denne rapporten for å få størrelsene på tilnærmet konsolidert nivå. Deler av bankenes samlede utlån er overført til deleide kredittforetak, men siden bankene ikke rapporterer tap på slike utlån, er det valgt å ikke inkludere dette utlånsvolumet i datagrunnlaget.

Figurer og omtale av tap og mislighold i enkelt næringer er basert på bankenes rapportering av spesifikasjon av tap på utlån (KRT-1131). Det benyttes tall på ikke-konsolidert nivå, da konsoliderte størrelser ikke har god

¹³ For norske banker som har utstedt børsnoterte instrumenter, har IFRS vært gjeldende fra 1. januar 2018. Øvrige norske banker har vært pålagt å bruke IFRS 9 siden 1. januar 2020.

¹⁴ <https://www.finanstilsynet.no/contentassets/eb5febe11aee436dbade01dd9583751b/forventet-kreditttap-i-arsregnskapene-for-2020.pdf>

nok datakvalitet. Ikke-konsoliderte størrelser gir imidlertid et relativt godt bilde av næringsfordelingen, da mesteparten av bankenes utlån til bedrifter ligger i morbankene.

Vedlegg 3: Sektorer

Utenlandske sektorer er markert i grått.

Kunder:

Sektorkode	Sektornavn
8000	Ufordelt sektor
11100	Statens forretningsdrift
11200	Statlig eide aksjeselskaper mv.
11208	" tilknyttede selskaper
15100	Kommunale foretak med ubegrenset ansvar
15200	Kommunalt eide aksjeselskaper mv.
15208	" tilknyttede selskaper
21000	Private aksjeselskaper mv.
21008	" tilknyttede selskaper
21009	" konsernselskaper
23000	Personlige foretak
23008	" tilknyttede selskaper
23009	" konsernselskaper
25000	Private, produsentorienterte organisasjoner uten profittformål
39000	Statlige låneinstitutter mv.
41000	Finansielle holdingsselskaper
41008	" tilknyttede selskaper
41009	" konsernselskaper
43000	Verdipapirfond
45000	Investeringsselskaper og aktive eierfond / PE-fond
45008	" tilknyttede selskaper
45009	" konsernselskaper
49000	Øvrige finansielle foretak unntatt forsikring
49008	" tilknyttede selskaper
49009	" konsernselskaper
55000	Livsforsikringsselskaper mv.
55008	" tilknyttede selskaper
55009	" konsernselskaper
57000	Skadeforsikringsselskaper
57008	" tilknyttede selskaper
57009	" konsernselskaper
61000	Stats- og trygdeforvaltningen
65000	Kommuneforvaltningen
70000	Ideelle organisasjoner
82000	Personlig næringsdrivende
83000	Borettslag o.l.
85000	Lønnstakere, pensjonister, trygdede, studenter o.a.
91000	Utenlandske ikke-finansielle foretak
91008	" tilknyttede selskaper
91009	" konsernselskaper
95000	Utenlandske andre finansielle foretak
95008	" tilknyttede selskaper
95009	" konsernselskaper
96000	Utenlandsk offentlig forvaltning
98000	Utenlandske husholdninger

Personmarkedet:

Sektorkode	Sektornavn
85000	Lønnstakere, pensjonister, trygdede, studenter o.a.
98000	Utenlandske husholdninger

Bedriftsmarkedet:

Sektorkode	Sektornavn
11200	Statlig eide aksjeselskaper mv.
11208	" tilknyttede selskaper
15200	Kommunalt eide aksjeselskaper mv.
15208	" tilknyttede selskaper
21000	Private aksjeselskaper mv.
21008	" tilknyttede selskaper
21009	" konsernselskaper
23000	Personlige foretak
23008	" tilknyttede selskaper
23009	" konsernselskaper
25000	Private, produsentorienterte organisasjoner uten profittformål
70000	Ideelle organisasjoner
82000	Personlig næringsdrivende
83000	Borettslag o.l.
91000	Utenlandske ikke-finansielle foretak
91008	" tilknyttede selskaper
91009	" konsernselskaper

Vedlegg 4: Kodeliste (ORBOF)

Variabel	Rapport	Kode
Brutto utlån	10	3.51
Tapsavsetninger, trinn 1	10	3.56.10
Tapsavsetninger, trinn 2	10	3.56.30
Tapsavsetninger, trinn 3	10	3.56.50
Misligholdte etter 90-dagers definisjonen	12	17.0.41.0.01
Andre misligholdte	12	17.0.41.0.02
Forbearance, med nedskrivning	12	17.0.41.0.04
Forbearance, uten nedskrivning	12	17.0.41.0.05
Tapsavsetninger på misligholdte etter 90-dagers definisjonen	12	17.0.42.0.01
Tapsavsetninger på andre misligholdte	12	17.0.42.0.02
Brutto utlån, trinn 1	12	19.0.1.3.51.10
Brutto utlån, trinn 2	12	19.0.1.3.51.30
Brutto utlån, trinn 3	12	19.0.1.3.51.50
Resultatførte tap på utlån	21	6.66.3.50
Resultatførte tap på ubenyttet utlånsramme	21	6.68.7.86
Resultatførte tap på garantier	21	6.68.7.87

FINANSTILSYNET

Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

Telefon 22 93 98 00
post@finanstilsynet.no
finanstilsynet.no